

HƯỚNG DẪN

**Tuyên truyền kỷ niệm 240 năm Ngày sinh (19/12/1778 - 19/12/2018)
Tưởng niệm 160 năm Ngày mất (07/12/1858 - 07/12/2018)
của Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ**

Hướng tới kỷ niệm 240 năm Ngày sinh (19/12/1778 - 19/12/2018), tưởng niệm 160 năm Ngày mất (07/12/1858 - 07/12/2018) của Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ, Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy ban hành hướng dẫn tuyên truyền các hoạt động kỷ niệm như sau:

I. MỤC ĐÍCH, YÊU CẦU

- Thông qua tuyên truyền các hoạt động kỷ niệm 240 năm Ngày sinh, tưởng niệm 160 năm Ngày mất Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ nhằm tôn vinh những công lao đóng góp của Uy Viễn Tướng Công đối với lịch sử - văn hóa dân tộc.

- Giáo dục truyền thống văn hóa, bồi dưỡng, nâng cao lòng tự hào dân tộc cho các thế hệ; động viên các tổ chức, lực lượng xã hội tích cực bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa dân tộc gắn với phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh, của đất nước.

- Góp phần mở rộng, quảng bá các giá trị văn hóa của quê hương Hà Tĩnh trong và ngoài nước, tạo môi trường phát triển văn hóa gắn với du lịch di sản.

- Công tác tuyên truyền các hoạt động kỷ niệm, tưởng niệm phải phù hợp với điều kiện của từng địa phương, đơn vị, đảm bảo thiết thực, hiệu quả, an toàn, tiết kiệm; thu hút sự tham gia của đông đảo nhân dân; gắn tuyên truyền các hoạt động kỷ niệm với thực hiện các nhiệm vụ chính trị.

II. NỘI DUNG VÀ THỜI GIAN TUYÊN TRUYỀN

1. Đợt 1: Từ tháng 10/2018

- Xây dựng Hướng dẫn, đề cương tuyên truyền về thân thế, sự nghiệp, những công lao đóng góp của Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ đối với lịch sử, văn hóa dân tộc.

- Tuyên truyền, giới thiệu các công trình, bài viết; tổ chức xuất bản, tái bản các ấn phẩm sáng tác, nghiên cứu về Nguyễn Công Trứ; tổ chức xây dựng phim tài liệu về thân thế, sự nghiệp của Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ gắn truyền thống văn hóa Hà Tĩnh và các địa phương có liên quan (Kim Sơn - Ninh Bình; Tiền Hải - Thái Bình...).

- Tuyên truyền Hội thảo khoa học về Nguyễn Công Trứ.

2. Đợt 2: Từ tháng 11/2018 đến hết tháng 12/2018 (đợt cao điểm)

- Tiếp tục đăng phát các bài viết, phim tài liệu về thân thế, sự nghiệp và tôn vinh những đóng góp to lớn của Nguyễn Công Trứ đối với lịch sử, văn hóa Việt Nam.
- Tuyên truyền về sự kiện văn hóa - Liên hoan Ca trù toàn quốc năm 2018 do Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch chủ trì, phối hợp với Ủy ban nhân dân tỉnh Hà Tĩnh tổ chức.
- Tuyên truyền các hoạt động kỷ niệm tại các địa phương, nhất là các hoạt động kỷ niệm tại huyện Nghi Xuân.
- Tuyên truyền về truyền thống văn hóa và những khởi sắc, đổi mới trên quê hương Nghi Xuân - Hà Tĩnh.
- Tuyên truyền Lễ kỷ niệm 240 năm Ngày sinh, tưởng niệm 160 năm Ngày mất Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ.

III. Một số hoạt động Kỷ niệm 240 năm Ngày sinh, tưởng niệm 160 năm Ngày mất Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ

Hướng tới Kỷ niệm 240 năm Ngày sinh, tưởng niệm 160 năm Ngày mất Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ (1778 - 1858), tỉnh Hà Tĩnh tổ chức một số hoạt động chính như:

- Tu bổ, tôn tạo di tích Khu lưu niệm Nguyễn Công Trứ, xã Xuân Giang, huyện Nghi Xuân; Khôi phục đền Xứ, xã Cổ Đạm, huyện Nghi Xuân...
- Tổ chức hội thảo khoa học “Nguyễn Công Trứ với lịch sử, văn hóa Việt Nam, nửa đầu thế kỷ XIX”; thời gian: Dự kiến tháng 11/2018; đơn vị phối hợp tổ chức: Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội; địa điểm: Tại huyện Nghi Xuân hoặc thành phố Hà Tĩnh.
- Xuất bản, tái bản một số ấn phẩm liên quan đến danh nhân Nguyễn Công Trứ
- Tổ chức Tuần Văn hóa Du lịch Nguyễn Công Trứ gồm các hoạt động: Liên hoan Ca Trù toàn quốc, các hoạt động tọa đàm, ký kết phát triển du lịch, tổ chức giải thể thao...
- Lễ kỷ niệm 240 năm Ngày sinh, tưởng niệm 160 năm Ngày mất Nguyễn Công Trứ; Thời gian: Dự kiến vào ngày 17/11/2018; địa điểm: Tại thị trấn Nghi Xuân, huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh.

IV. TỔ CHỨC THỰC HIỆN

1. Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy ban hành Hướng dẫn và đề cương tuyên truyền các hoạt động hướng tới kỷ niệm 240 năm Ngày sinh, tưởng niệm 160 năm Ngày mất Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ; theo dõi, đôn đốc, kiểm tra công tác tuyên truyền của các địa phương, đơn vị.

- Chủ trì, phối hợp với Sở Thông tin và Truyền thông, Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tổ chức họp báo để cung cấp thông tin cho báo chí về các hoạt động kỷ niệm (dự kiến đầu tháng 11/2018).

- Chủ trì, phối hợp tổ chức Hội nghị Báo cáo viên cấp tỉnh thông tin về các hoạt động kỷ niệm; Chỉ đạo Ban Tuyên giáo các huyện, thành, thị ủy đẩy mạnh công tác tuyên truyền các hoạt động kỷ niệm.

- Chỉ đạo các cơ quan báo chí mở các chuyên trang, chuyên mục, tăng thời lượng tin, bài tuyên truyền về các nội dung liên quan.

2. Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch theo chức năng, nhiệm vụ, chỉ đạo các hoạt động tuyên truyền cổ động; lên băng cờ, khẩu hiệu, panô, áp phích, tranh cổ động, cổng chào,... trên các tuyến đường chính, nhất là ở Thành phố Hà Tĩnh và huyện Nghi Xuân tạo không khí sôi nổi, rộng khắp hướng tới kỷ niệm.

- Tổ chức các hoạt động văn hóa - văn nghệ, các hoạt động vui chơi giải trí chào mừng, phục vụ lễ kỷ niệm.

- Phối hợp Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy xây dựng đề cương tuyên truyền kỷ niệm.

- Phối hợp với Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy, Sở Thông tin và Truyền thông tổ chức họp báo để cung cấp thông tin cho báo chí về các hoạt động kỷ niệm (dự kiến đầu tháng 11/2018).

- Chủ trì tham mưu các hoạt động Kỷ niệm theo nội dung Kế hoạch số: 235/KH-UBND, ngày 09/7/2018 của Ủy ban nhân dân tỉnh.

- Chủ trì phối hợp các địa phương, đơn vị, nhất là huyện Nghi Xuân chỉ đạo đẩy nhanh tiến độ tu bổ, tôn tạo, chỉnh trang các di tích liên quan đến Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ đảm bảo phục vụ dịp kỷ niệm; tổ chức dâng hương hoa tưởng niệm và các hoạt động văn hóa - văn nghệ nhân dịp kỷ niệm.

- Chủ trì xây dựng Chương trình nghệ thuật đặc biệt phục vụ Lễ kỷ niệm.

- Chủ trì, phối hợp với cơ quan liên quan xuất bản các ấn phẩm về Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ.

3. Sở Thông tin và Truyền thông theo chức năng, nhiệm vụ đẩy mạnh công tác quản lý hoạt động của các cơ quan báo chí địa phương, trung ương đóng trên địa bàn; kiểm tra công tác xuất bản sách và các ấn phẩm liên quan đảm bảo đúng quy định.

- Phối hợp với Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy, Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tổ chức họp báo để cung cấp thông tin cho báo chí về các hoạt động kỷ niệm (dự kiến đầu tháng 11/2018).

- Chỉ đạo, hướng dẫn Phòng Văn hóa - Thông tin, Đài Truyền thanh - Truyền hình các huyện, thành phố, thị xã; hệ thống Trạm truyền thanh cơ sở thực hiện tuyên truyền ở các địa phương.

4. Sở Giáo dục và Đào tạo

- Chỉ đạo các trường học bậc phổ thông có các hoạt động ngoại khóa, tổ chức các Câu lạc bộ Văn học về Nguyễn Công Trứ.

- Tùy vào điều kiện của các nhà trường, có thể tổ chức các đoàn học sinh, giáo viên Ngữ Văn tham quan, dã ngoại, hành hương về Khu di tích Nhà thờ

Nguyễn Công Trứ (ở xã Xuân Giang - Nghi Xuân) và tìm hiểu diễn xướng ca Trù Cổ Đạm - Nghi Xuân...

5. Cấp ủy, chính quyền các huyện, thành phố, thị xã quan tâm chỉ đạo tuyên truyền các hoạt động hướng tới kỷ niệm gắn với tuyên truyền kỷ niệm các ngày lễ lớn, các sự kiện trọng đại, các nhiệm vụ chính trị trong quý IV năm 2018. Tập trung chỉ đạo công tác tuyên truyền trực quan tại các trung tâm, các tuyến đường chính, tạo không khí thi đua trên địa bàn.

Huyện Nghi Xuân tập trung xây dựng nông thôn mới, chỉnh trang đô thị văn minh; làm tốt công tác tuyên truyền các hoạt động kỷ niệm; tổ chức các hoạt động văn hóa, văn nghệ, thể dục - thể thao phù hợp.

6. Ban Tuyên giáo các huyện, thành, thị ủy, đảng ủy trực thuộc hướng dẫn các địa phương, đơn vị cơ sở tuyên truyền các hoạt động Kỷ niệm 240 năm Ngày sinh, Tưởng niệm 160 năm Ngày mất của Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ.

- Chỉ đạo công tác tuyên truyền các nội dung trên thông qua đội ngũ báo cáo viên, Đài Truyền thanh - Truyền hình cấp huyện, hệ thống phát thanh cơ sở, bản tin của các huyện, thành, thị ủy, đảng ủy trực thuộc; gắn nội dung tuyên truyền về đợt kỷ niệm với các nội dung tuyên truyền thực hiện các nhiệm vụ chính trị của cấp ủy, tổ chức đảng các cấp, các cơ quan, đơn vị quý IV năm 2018.

7. Báo Hà Tĩnh, Đài Phát thanh và Truyền hình tỉnh, các tạp chí, bản tin trong tỉnh, trang thông tin điện tử tỉnh từ tháng 10/2018 - đến đầu tháng 12/2018 mở chuyên trang, chuyên mục "*Kỷ niệm 240 năm Ngày sinh (19/12/1778-19/12/2018), Tưởng niệm 160 năm Ngày mất (14/11/1858-14/11/2018) Danh nhân Nguyễn Công Trứ*", xây dựng phóng sự, phim tài liệu; tăng cường lượng tin, bài chào mừng kỷ niệm; phản ánh kịp thời các hoạt động kỷ niệm.

- Khai thác tư liệu, xây dựng phim tài liệu, bài viết về thân thế và sự nghiệp và công lao đóng góp của Nguyễn Công Trứ với lịch sử, văn hóa dân tộc đăng tải trên các chuyên mục, chuyên đề "*Văn hóa*", "*Về Hà Tĩnh*" của Báo Hà Tĩnh; các chuyên đề "*Văn hóa*", "*Tọa đàm*", "*Đất và người Hà Tĩnh*" của Đài Phát thanh và Truyền hình tỉnh.

- Đài Phát thanh và Truyền hình tỉnh xây dựng phim tài liệu về Nguyễn Công Trứ đảm bảo chất lượng; phối hợp tổ chức thực hiện chương trình truyền hình trực tiếp Lễ Kỷ niệm tại huyện Nghi Xuân.

- Báo Hà Tĩnh, Tạp chí Thông tin - Tư tưởng ra số đặc biệt phục vụ Lễ kỷ niệm.

8. Hội Liên hiệp Văn học - Nghệ thuật, Hội Nhà báo tỉnh phát động hội viên đẩy mạnh các hoạt động sáng tác, quảng bá các tác phẩm văn học, nghệ thuật, báo chí chất lượng cao chào mừng kỷ niệm và truyền thống văn hóa, con người Hà Tĩnh.

V. MỘT SỐ KHẨU HIỆU TUYÊN TRUYỀN

1. Chào mừng kỷ niệm 240 năm Ngày sinh Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ (1778 - 2018).
2. Tôn vinh những đóng góp to lớn của Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ cho lịch sử - văn hóa dân tộc.
3. Phát huy các di sản văn hóa trong sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước.
4. Toàn Đảng, toàn dân quyết tâm xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước.
5. Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.
6. Quyết tâm xây dựng Hà Tĩnh ngày càng giàu đẹp, văn minh.
(Gửi kèm Đề cương tuyên truyền)

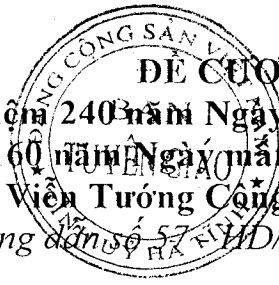
Nơi nhận:

- Thường trực Tỉnh ủy (để b/c);
- Ủy ban nhân dân tỉnh (để phối hợp);
- BTG các huyện, thành, thị ủy, đảng ủy trực thuộc;
- Thường trực Huyện ủy Nghi Xuân;
- Sở Văn hóa, Thể thao & Du lịch;
- Sở Thông tin và Truyền thông;
- Sở Giáo dục và Đào tạo;
- Hội Nhà báo tỉnh, Hội LH Văn học - Nghệ thuật;
- Báo Hà Tĩnh, Đài PT - TH tỉnh, các tạp chí trong tỉnh;
- Lãnh đạo Ban;
- Lưu Phòng TT, VT/TG.

K/T TRƯỞNG BAN
PHÓ TRƯỞNG BAN THƯỜNG TRỰC

Nguyễn Thị Hà Tân

ĐỀ CƯƠNG
Tuyên truyền kỷ niệm 240 năm Ngày sinh (19/12/1778 - 19/12/2018),
Tưởng niệm 160 năm Ngày mất (07/12/1858 - 07/12/2018)
của Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ
(Ban hành kèm theo Hướng dẫn số 57-HD/BTGTU, ngày 12 tháng 10 năm 2018)

I. Thân thế, cuộc đời Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ

1. Truyền thống gia đình và quê hương

Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ sinh ngày 19/12/1778 (tức ngày 1 tháng 11 năm Mậu Tuất, niên hiệu Cảnh Hưng thứ 38) tại xã Địa Linh, huyện Quỳnh Côi, tỉnh Thái Bình, có tiêu huy là Củng, tự Tôn Chất, hiệu là Ngộ Trai, biệt hiệu Hy Văn.

Thân sinh ông là Đức Ngạn hầu Nguyễn Công Tấn (1720-1800), người làng Uy Viễn, xã Xuân Giang, huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh. Ông là người học rộng, chữ nghĩa văn chương có tiếng, năm 19 tuổi đỗ đầu thi Hương, khoa thi Kỷ Mùi (1739). Trong thời gian làm quan ở Thái Bình, ông Nguyễn Công Tấn đã kết duyên cùng bà Nguyễn Thị Phan người làng Phụng Dực, huyện Thượng Phúc, tỉnh Sơn Nam (nay là huyện Thường Tín - Hà Nội) con gái Cảnh Nhạc Bá làm quan Quản Nội dưới triều Lê - Trịnh. Sau khi kết hôn, bà Phan theo chồng về Quỳnh và sinh ra Nguyễn Công Trứ. Ông Nguyễn Công Tấn là một vị quan thanh liêm, đức độ và trung thành với nhà Lê, ông được ngợi khen là tuần lương, thăng Tư phủ Tiên Hưng (Thái Bình) rồi Hiến phó Sơn Nam, nhưng khi chưa nhậm chức thì bị bắt vì tham gia giấy binh chống lại quân Tây Sơn. Năm Kỷ Dậu (1789), sau khi được thả về, ông đưa gia đình về quê Uy Viễn, mở trường dạy học.

Nguyễn Công Trứ theo học nhiều thầy giáo và tiếp xúc với nhiều nhà nho, kẻ sĩ ưu thời mãn thế ở các địa phương khác nhau và được họ truyền thụ cho những bài học về chữ nghĩa văn chương, truyền thống Nho giáo, kinh tế, chính trị...

Sinh ra và lớn lên ở thời tao loạn, đất nước có nhiều biến động, gia đình sống nay đây mai đó đã ảnh hưởng đến việc học hành và tác động về mặt tư tưởng của Nguyễn Công Trứ.

Hà Tĩnh và Thái Bình - hai vùng quê giàu truyền thống văn hoá, văn hiến đã góp phần hun đúc, hình thành nên nhân cách trí tuệ, bản lĩnh, tâm hồn của một danh nhân đa tài, một nhà chính trị, kinh tế, quân sự, nhà thơ lỗi lạc, có nhiều đóng góp cho nền văn hóa dân tộc Việt Nam vào nửa đầu thế kỷ XIX.

2. Cuộc đời của Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ

Thuở nhỏ, Nguyễn Công Trứ đã bộc lộ trí thông minh, năng khiếu thiên bẩm văn chương và khí phách hơn người. Ông luôn có khát vọng đem tài năng của mình ra kinh bang tế thế, giúp ích cho dân cho nước với tuyên ngôn lập thân:

Đã mang tiếng ở trong trời đất

Phải có danh gì với núi sông

(Đi thi tự vịnh)

Năm Nhâm Tuất (1804), lúc đó Nguyễn Công Trứ 26 tuổi, khi vua Gia Long trên đường ra Bắc Hà kinh lý khi qua Nghệ An, ông đã trải chiếu nằm đường chờ để dâng lên tập "Thái Bình thập sách" (mười kể sách giữ nước nhà thái bình) do mình soạn. Tuy nhiên, ý kiến của một "bạch diện thư sinh" chẳng thấu lòng vua. Từ đây, ông nhận thức được rằng, là kẻ sĩ muốn thành trọng phu thì trước hết phải học hành thi cử đỗ đạt, phải có "danh" mới thực hiện được việc lớn hữu ích cho đời. Từ đó Nguyễn Công Trứ đã quyết chí bằng con đường học hành khoa cử.

Đến khoa thi năm Quý Dậu (1813), Nguyễn Công Trứ đã đỗ Sinh Đồ (Tú Tài). Và khoa thi Kỷ Mão (1819), Gia Long thứ 18, ông đỗ Giải Nguyên trường Nghệ. Từ đây, cánh cửa đưa ông vào chốn quan trường để thực hiện giấc mơ của chí nam nhi được mở ra:

Năm 43 tuổi, Nguyễn Công Trứ bắt đầu tham chính với chức vụ Hành Tầu Sứ quan - chức thấp nhất trong hàng thuộc quan.

Năm 1823, ông được bổ làm tri huyện Đường Hào, tỉnh Hải Dương.

Năm 1824, giữ chức Lang Trung Bộ lại, Tư nghiệp Quốc Tử Giám.

Năm 1825, giữ chức Phủ thừa phủ Thừa Thiên; Tham hiệp Trấn Thanh Hóa.

Năm 1827, giữ chức Tả Thị lang Bộ Hình, Hữu Thị lang Bộ Lễ.

Năm 1828, ra làm Dinh điền sứ Nam Định - Ninh Bình.

Năm 1830 (sau khi bị vu cáo) bị triệu về Kinh làm Tham tri Bộ Hình.

Năm 1832, giữ chức Lang Trung nội vụ - Bộ chính Hải Dương, Tham tri Bộ Binh, Tổng đốc An Hải (Hải Dương và Quảng Ninh).

Năm 1840, sau khi bị giáng 4 cấp, ông về Kinh đô Huế làm Tả đô Ngự sử Viện đô sát... sau đó ra làm Chủ khảo Trường thi Hà Nội.

Năm 1841, giữ Quyền Tuần vũ An Giang.

Năm 1843, giữ chức Tham tri Bộ Binh vẫn lĩnh Tuần phủ An Giang, bị vu cáo buôn lậu phải xuống làm lính thú Quảng Ngãi.

Năm 1846, Quyền Án sát sứ Quảng Ngãi.

Năm 1848, ông hưu trí về quê nhà ở làng Uy Viễn, xã Xuân Giang, huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh.

Nguyễn Công Trứ qua đời vào ngày 14 tháng 11 năm Mậu Ngọ, tức ngày 07/12/1858 tại quê nhà, hưởng thọ 80 tuổi, được phong tước Dinh Bình Hầu.

Con đường công danh, sự nghiệp của Nguyễn Công Trứ trải qua nhiều chông gai gập ghềnh. Trong 28 năm làm quan giữ 26 chức vụ khác nhau, Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ đã nếm trải nhiều thăng trầm, vinh nhục của sự thăng, giáng chức quyền. Là con người có khí phách ngay thẳng, dám làm, dám chịu, nổi tiếng thanh liêm nhưng Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ vẫn bị gian thần gièm pha, vu vạ tìm cách hãm hại bằng những chuyện bịa đặt, khiến ông chịu nhiều phen điêu đứng. Chủng vu ông buôn lậu, mưu phản triều đình, vượt quyền vua. Đây đều là trọng tội nên bị giáng chức phải đi làm lính, có khi phải chịu án "trảm giam hậu" (tội chém, nhưng giam chờ lệnh).

Làm quan vào thời kỳ xã hội có nhiều biến động, không ít lần bị đối xử bất công, nhưng Uy Viễn Tướng Công vẫn giữ vững khí phách, tiết tháo của một nhà nho chân chính. Người đời cảm phục, trân quý Uy Viễn Tướng Công Nguyễn

Công Trứ khi thấy ông từ địa vị cao sang, quyền uy của một đại quan triều đình bị hàm oan trọng tội, giáng chức xuống làm lính nhưng vẫn bình thản, ung dung tự tại: "Khi ta làm Đại tướng không lấy đó làm vinh, nay là lính cũng không hề thấy nhục".

Nhân cách cao đẹp của Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ là tấm gương của một trượng phu, quân tử. Dù phải trải qua bao lần thăng biến mà không oán, không ghét kẻ đã vu oan cho mình. Trong cuộc đời làm quan, dẫu có chán với chốn quan trường, thấu rõ nhân tình thế thái nhưng ông không bi quan, nản chí; luôn sống tích cực, nhập thế hành động vì cuộc đời, vì con người. Dù ở cương vị nào, ông cũng làm tròn chức phận của một vị quan "thanh, cần, thận, trực", "trung, dũng, trí, tín"; luôn giữ trọn nhân cách của một bề tôi "trung quân, ái quốc". Vì vậy, sau gần ba mươi năm tham chính, ông vẫn khẳng khái tự hào khi "Nợ tang bồng trang trắng vỗ tay reo", về quê trí sĩ, gác bỏ việc đời, ngao du sơn thủy, sống trong cảnh an nhàn của một kẻ sĩ lãng tử, tài hoa.

II. Những đóng góp của Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ

Nguyễn Công Trứ là người đa tài, ở phương diện nào cũng để lại dấu ấn đậm nét và có những đóng góp quan trọng. Nhân cách của ông là một chân dung thống nhất trong đa dạng: một nhà thơ có phong cách độc đáo, một văn quan phóng túng nhưng luôn lấy phép công làm trọng, một võ tướng dày dạn trận mạc, một nhà khẩn hoang với nhiều công trạng.

1. Về quân sự

Nguyễn Công Trứ là quan văn nhưng khi làm võ tướng cầm quân, ở đâu ông cũng thể hiện tài thao lược và giành nhiều chiến công. Ông đã giúp triều Nguyễn dẹp yên nhiều cuộc khởi nghĩa lớn, giữ vững chủ quyền lãnh thổ và bình ổn đất nước, thăng đến chức Bình Bộ Thượng Thư kiêm nhiệm Tổng Đốc Hải An.

Năm Minh Mạng thứ 21(1840) nhà vua Nhà Nguyễn phái Nguyễn Công Trứ sang Chân Lạp (Cămpuchia) để bình định vùng đất này. Tại đây, ông cùng với Trương Minh Giảng đổi Chân Lạp thành Trấn Tây Thành và chia ra làm 32 phủ, 2 huyện. Sau đó, ông cùng một số vị tướng khác cầm quân dẹp tan cuộc xâm nhập lãnh thổ Việt Nam của quân Xiêm; đánh tan liên quân Xiêm - Chân Lạp, giữ yên bờ cõi.

Cuối đời mình, Nguyễn Công Trứ đã làm một việc hết sức cảm phục. Năm 1858, khi nghe tin thực dân Pháp tấn công Đà Nẵng, dù đã 80 tuổi nhưng ông vẫn dâng sớ tha thiết lên vua Tự Đức xin đi đánh giặc: "Dù tôi như cái màn, cái lọng rách cũng không nỡ tự nản chí. Còn chút hơi thở nào xin lên đường ngay". Tuy nhiên, do tuổi cao sức yếu, ước nguyện không thành, và cuối năm đó ông từ trần.

2. Về kinh tế - thủy lợi

Nguyễn Công Trứ không chỉ nổi tiếng một vị quan văn võ song toàn mà còn là một nhà kinh luân kiệt xuất, đã làm nên công trạng lẫy lừng. Những năm đầu thời kỳ nhà Nguyễn liên tiếp xảy ra các cuộc khởi nghĩa nông dân, khi được triều đình giao cầm quân dẹp loạn, ông phát hiện ra một chân lý: "Dân làm loạn vì nghèo đói" và biện pháp trừ loạn tận gốc là "Phải làm cho dân có ruộng đất cấy cày, có công việc làm ăn, có được no ấm thì xã tắc mới yên vui". Hơn ai hết, ông là người thấu hiểu nỗi khổ của dân chúng thời loạn lạc. Nhà Nguyễn tuy đã thống nhất

(1802) nhưng dân vẫn còn cơ cực, nghèo khổ; khi nước chưa yên, lòng dân chưa phục, mầm nội loạn chỉ chờ cơ hội là bùng nổ. Trăn trở trước thực trạng đó, ông hăm hở thực hiện chức phận của một lương thần, với ý nguyện làm cho dân no đủ, yên ấm, đất nước thái bình.

Nguyễn Công Trứ đã dâng sớ: "Đời xưa chia ruộng, lương của để dân có nghề, cho nên dân yên phận làm ăn nơi thôn ấp, không sinh lòng gian vậy. Hiện nay những dân đói nghèo, rong ăn, rong chơi, lúc cùng lại rủ nhau trộm cướp, tệ ấy khó ngăn hết được. Trước kia Thần đã đi qua tỉnh Nam Định, thấy về phần đất huyện Yên Định, đất đai hoang phế kể tới hàng ngàn mẫu. Dân muốn khai hoang mà không đủ sức. Nay nếu được cấp phát của công cho thì có thể chiêu tập dân nghèo mà khẩn trị được. Làm như thế triều đình không tốn bao nhiêu mà cái lợi lâu dài mãi mãi".

Trên cương vị quan Dinh Điền sứ, Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ đã tự mình lặn lội tìm hiểu vùng đất Nam Định, Ninh Bình..., sau đó dâng sớ về triều đình xin thực thi 3 việc: Nghiêm trị bọn du thủ, du thực, gian phi; trừng trị bọn lại dịch tham nhũng, thái bỏ kẻ vô tài, bất lực, khen thưởng người liêm chính; khẩn hoang mở đất cho dân cày cấy, có công ăn việc làm. Ngoài ra, ông còn đề đạt nhiều ý kiến ích quốc, lợi dân như lên án tệ cường hào, ức hiếp, nhũng nhiễu dân; xây dựng quy ước của làng xã.

Năm Mậu Tý (1828), Nguyễn Công Trứ đi kinh lý khắp bãi bồi duyên hải, tự vẽ bản đồ, cấp phát trâu bò, nông cụ cho dân để khẩn hoang. Chỉ trong 2 năm, ông đã đứng ra chiêu tập lưu dân khai phá đất hoang lập nên huyện Tiền Hải (Thái Bình) rộng 18.970 mẫu ruộng, huyện Kim Sơn (Ninh Bình) được 14.600 mẫu và hai tổng Hoàn Thu và Ninh Nhất (ven bờ biển Thái Bình, Ninh Bình). Nhờ đó, những vùng đất hoang vắng, chua phèn này dần trở thành các làng xóm đông vui, đồng điền bát ngát với hệ thống kênh mương, đường sá thuận lợi cho cuộc sống và sản xuất của nhân dân trong vùng.

Thời gian giữ chức Binh Bộ Hữu Tham Tri, kiêm thư Tổng Đốc Hải An (gồm tỉnh Hải Dương và Quảng Yên), Tổng Đốc Hải An, Nguyễn Công Trứ đã làm bản tấu về kinh: "Tại Hải Dương, ruộng hoang kể hàng nghìn mẫu, xem địa thế thì khai khẩn cũng dễ, xin sai mộ lính ở các vệ chia ban mà khẩn trị, khi thành điền thì cấp cho làm ruộng thế nghiệp, theo lệ ruộng tư trung thuế, còn nguou canh điền thì theo lệ dinh điền năm trước, lấy của công mà cấp phát". Được Triều đình chấp thuận, Nguyễn Công Trứ hăng hái bắt tay vào việc, ông huy động lính thú (lính biên phòng) ở Quảng Yên, lính cơ (lính gác dinh thự) ở Hải Dương, và lính lệ (lính hầu ở các dinh quan) cùng tham gia khai khẩn. Nhờ vậy, một loạt làng mới xuất hiện, một số đồn điền được hình thành, đất đai canh tác được mở rộng như làng Minh Liễn (Hải Dương); làng Lưu Khê, Vị Dương, An Phong (Quảng Yên)...

Từ năm 1838 - 1839, Nguyễn Công Trứ đã chiêu dụ người gốc Hoa khai khẩn được trên 700 ha, lập thành làng Hưng Hóa. Ông còn có sáng kiến đề xuất lập nhà học, xã thương ở nông thôn để nâng cao dân trí và lưu thông hàng hóa. Về sau khi đảm trách việc quan ở miền Tây Nam, ông lại hợp sức với quan quân, dân

chúng địa phương, đào kênh rạch, làm thủy lợi dẫn nguồn nước ngọt Cửu Long về đồng ruộng.

Những đóng góp của ông trong lĩnh vực kinh tế - thủy nông được đông đảo nhân dân, nhất là tầng lớp nghèo khổ vô cùng biết ơn, cảm phục, quý trọng, tôn thờ như một phúc thần, thành hoàng làng. Nhân dân ở xã Quang Thiện, huyện Kim Sơn (Ninh Bình); ở thôn Đông Quách, xã Nam Hà, thôn Thủ Chính, xã Nam Chính huyện Tiên Hải (Thái Bình)... đã lập đền thờ khi ông còn sống.

3. Về văn chương

Nguyễn Công Trứ không chỉ là một nhà kinh luân lỗi lạc, nhà quản trị giàu năng lực, vị tướng tài, ông còn là một nhà thơ, một nghệ sĩ lớn. Ông sáng tác nhiều thơ Nôm theo thể Đường luật và Hát nói, hiện còn khoảng 150 bài. Thơ văn Nguyễn Công Trứ có nội dung phong phú, đa dạng, kết tinh một trạng thái ý thức của thời đại: từ than cảnh nghèo, vạch trần tố cáo những mưu mô lọc lừa, bạc bẽo của xã hội đương thời, đề cao chí nam nhi... Qua thơ, ông gửi gắm những cung bậc tình cảm vui, buồn của lòng mình; lời thơ mộc mạc, nôm na nhưng ý tứ chân thành, phóng túng mang đậm triết lý nhân sinh sâu sắc.

Nguyễn Công Trứ là một nhà thơ, một nghệ sĩ đa tài. Bằng cá tính sáng tạo của mình của mình, ông trở thành một hiện tượng độc đáo trong lịch sử văn học Việt Nam nửa đầu thế kỷ XIX.

Tuy Ca Trù đã có từ cuối thế kỷ XV nhưng thể loại này không phát triển. Nguyễn Công Trứ đã biến Ca Trù từ một lối hát nhỏ lẻ thành một thể thơ thuần Việt. Đặc biệt, với 60 bài Hát Nói của mình, Nguyễn Công Trứ trở thành người định hình và đưa thể Hát nói - một thể đặc sắc trong Ca Trù thành loại hình nghệ thuật độc đáo của Việt Nam.

Nguyễn Công Trứ được xem là người có vai trò đưa làn điệu Ca Trù của giáo phường Cổ Đạm - Nghi Xuân lừng danh trên cả phương diện nội dung nghệ thuật và hình thức diễn xướng. Ngày nay, hát Ca Trù trở thành một nét đẹp sinh hoạt truyền thống được duy trì thường xuyên trong đời sống văn hóa tinh thần của người dân Cổ Đạm - Nghi Xuân.

Ngày 01/10/2009, Ca Trù của Việt Nam được Tổ chức Khoa học, Giáo dục và Văn hóa của Liên Hiệp Quốc (UNESCO) công nhận là Di sản văn hoá phi vật thể thế giới.

Với những công lao và đóng góp to lớn cho lịch sử, văn hoá dân tộc, tên tuổi của Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ đã lưu danh cùng sử sách; được nhiều địa phương trên cả nước đặt tên cho các ngôi trường, các tuyến đường. Năm 1991, Khu di tích Nhà thờ và Mộ Nguyễn Công Trứ tại xã Xuân Giang, huyện Nghi Xuân, tỉnh Hà Tĩnh được xếp hạng Di tích Lịch sử cấp quốc gia.

Thân thế, cuộc đời và sự nghiệp của Uy Viễn Tướng Công Nguyễn Công Trứ đã góp phần làm rạng danh truyền thống văn hóa, con người Hà Tĩnh. Đảng bộ và nhân dân tỉnh Hà Tĩnh đã và đang phát huy tích cực các giá trị di sản văn hóa vào sự nghiệp xây dựng, phát triển quê hương ngày càng giàu đẹp, văn minh.

BAN TUYÊN GIÁO TỈNH ỦY